

Sociální sítě mají přijmout odpovědnost

ADRIANA ČERNÁ
Mediální strateg

Problém, na který experti poukazují už řadu let, se konečně dostal do povědomí široké veřejnosti. Jenže by se chtělo říct „too little too late“. Vážnost situace jsme si uvědomili, až když dezinformace začaly ohrožovat lidské životy. Po roce s koronavirem vidíme, že jediná cesta z covidové šlamastyky vede přes proočkovaní populace. Veřejné mínění však velmi silně ovlivňují nejruznější fámy.

Dle průzkumu agentury Focus neuvěřitelných deset procent lidí věří tak očividnému nesmyslu, jako že testování nebo očkování je ve skutečnosti čipování obyvatel, a chtějí se mu proto vyhnout. Na dezinformace šířící se po internetu se nenechá-

OČIMA ODBORNIC

vají natchytat zdaleka jenom starší lidé z generace, která se ještě nerodila se smartphonem v ruce. Děti a dospívající, kteří už před zavedením distanční výuky trávili mnoho hodin denně online, jsou už rok v podstatě permanentně připojeni. Podle jiného průzkumu považuje osmdesát procent z nich za hlavní zdroj informací sociální sítě, které prakticky převzaly roli tradičních médií.

Byznys model sociálních sítí ale nestojí na šíření pravdivých a kvalitních informací. Snaží se své uživatele udržet co nejvíce „engaged“ – tedy volně přeloženo „reagující“ a „zaujaté“. Nejsou transparentní v tom, jak to dělají. Dlouhodobě odmítají odpovědnost za obsah, který šíří. Budování odolnosti proti dezinformacím by mělo být součástí základního vzdělání. Člověk v tísní připravuje společně s učiteli vzdělávací materiály týkající se nejenom koronavirových dezinformací. Starším dětem nabízíme příručku a aplikaci *Dezinformační dezinfekce*, mladším třináctidílný animovaný seriál *V digitálním světě*. Všechno je to k dispozici na portálu www.jsms.cz.

Dezinformacím se bránit lze. Nejeřefektivnější obranou je prevence, tedy mediální vzdělávání – posilování schopnosti kriticky myslet, analyzovat, rozlišovat. Máme však teď jako společnost čas věnovat se prevenci, když kolem nás zuří (dezinformační) pandemie? Není tohle vhodná příležitost donutit sociální sítě, aby přijaly odpovědnost za (dez)informace, které jim vydělávají?

Autorka je mediální koordinátorka Člověka v tísní.

K vakcínám proti covidu vzhlížejí někteří lidé s velkou nadějí. Jiní je však naopak považují za velkou hrozbu.

IVANA MATYÁŠOVÁ

Deinformací o očkování proti covidu-19 v poslední době stále přibývá. „Díky internetu a sociálním sítím se navíc tyto informace dostávají mezi lidi velice rychle,“ říká doktorka Hana Roháčková, primářka Kliniky infekčních, parazitárních a tropických nemocí Nemocnice Na Bulovce v Praze. „Ovlivnit se jimi nechávají dokonce i ti, kteří by si za běžných okolností podobných zpráv ani nevšimli.“ Souvisí to s tím, že se tato nemoc dotýká doslova každého z nás.

Pokud uvěříme konspiračním teoriím, riskujeme zbytečný stres. Nedostatek soudnosti nám může způsobit vážné zdravotní problémy.

Právě proto bychom však měli pečlivě zvažovat, čemu věřit, a čemu ne. Pokud totiž uvěříme poplašným zprávám a konspiračním teoriím, riskujeme přinejmenším zbytečný stres. Nedostatek soudnosti může nejen nám, ale i lidem v našem okolí způsobit vážné zdravotní problémy.

Očkování jako zbraň

Očkování má velkou zásluhu na tom, že mnohé infekční nemoci dnes už prakticky neznáme. Přesto (anebo právě proto) u nás v poslední době přibývá lidí, kteří se vakcinací brání. „Prostě jsme se tak trochu přestali infekčních nemocí bát, i když jsou tu pořád s námi,“ uvádí jeden z možných důvodů doktorka Hana Roháčková. „Pokud navíc onemocníme, dost často spoléháme na to, že si doktorů dnes už s každou infekcí hravě poradí.“

Poměrně nedávno se však mohli odmítací očkování přesvědčit o tom, jak snadno se může pozapomenutá nemoc vrátit. Ať už to byly spalničky, anebo černý kašel. Také covidová pandemie jasně naznačila, že boj s infekcemi nemáme ani zdaleka vyhraný. Záleželo na tom, v jaké míře a kdy proti ní použijeme osvědčenou zbraň – očkování.

„Prozatím očkujeme seniory nad 80 let, ti internet tolik nesledují, a zdravotníky, kteří dezinformacím, jak se zdá, nepodléhají,

a navíc jsou ve vysokém riziku onemocnění,“ konstatuje místopředsdkyně České vakcinologické společnosti doktorka Hana Cabrnchová. „Uvidíme, co nastane, až začneme s vakcinací u mladších lidí.“

Právě mladší lidé totiž podle jejích slov častěji očkování odmítají a mnohdy nenechávají očkovat ani své potomky. Ještě před deseti lety se doktorka Cabrnchová ve své pediatrické ordinaci prakticky nesetkávala s dětmi, které nebyly vůbec očkovány. V současnosti však už nejsou výjimkou.

Příliš vysoká daň

Někteří lidé považují vakcinaci za zbytečnost a sázejí spíše na přirozené promoření populace. „Vě-

decké poznatky ale jednoznačně dokazují, že jít jen touto cestou není možné,“ říká místopředsdkyně České vakcinologické společnosti. „Počty ztrát na lidských životech by totiž byly příliš vysokou daní za takový přístup.“

Zcela izolovat rizikové skupiny a čekat, až se zbývající populace promoří, je přitom poměrně obtížné. Nedostatek komunikace s blízkými lidmi bývá navíc pro izolované jedince velmi stresující.

Nemoc covid-19 kromě toho v poslední době výrazně postihuje nejen seniory, ale i mladší věkové kategorie. Spolehlivou cestou, jak se dostat ze současné situace, je proto podle doktorky Cabrnchové dostatečné proočkovaní populace, které může zabránit šíření

- Aktuální informace o covidu-19 i očkování proti němu naleznete na oficiálním informačním portálu Ministerstva zdravotnictví České republiky (mzcr.cz)
- Spolehlivým zdrojem informací jsou i stránky Státního zdravotního ústavu (szu.cz) nebo webové stránky krajských hygienických stanic
- Praktické informace o očkování proti covidu-19 naleznete také na Národním zdravotnickém informačním portálu (nzip.cz)
- Nežádoucí účinky po očkování mohou zdravotníci pracovníci nebo pacienti nahlásit Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv (sukl.cz)
- Aktuální čísla o počtu očkovaných naleznete na webu Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (uzis.cz)

Foto MAFRA a Shutterstock / Šk

cí vakcíny proti covidu-19 byly podle nich ušité příliš horkou jehlou. Poplašné zprávy o tom, že tyto očkovací látky mohou ovlivnit genetický kód člověka, obavy ještě zvyšují.

„Ve skutečnosti však technologii výroby a přípravy vakcín tohoto typu známe už několik let,“ ubezpečuje doktorka Cabrnchová. „Rozhodně se tedy o nich nezačalo uvažovat až v okamžiku, kdy se objevil virus.“

Díky těmto znalostem i rozsahu pandemie, která zasáhla prakticky celý svět, došlo rychle k mezinárodní spolupráci. Odpadly i mnohé, jindy obvyklé administrativní průtahy. „Za běžných okolností si musí farmaceutické společnosti, které chtějí vyrábět novou očkovací látku, odpovědět na celou řadu otázek,“ doplňuje doktorka Roháčková. „Pečlivě zvažovat, jak velký o ni bude zájem a kdo ji zaplatí.“

Podobné úvahy, které leckdy trvají i několik let, v případě covidu-19 odpadly. Už na začátku vývoje vakcín bylo totiž jasné, že o ně bude masivní zájem a vlády jednotlivých států za ně ochotné zaplatit. Také díky tomu se podařilo očkovací látku vyvinout během několika měsíců.

Myslet na oslabené

Podceňovat poplašné zprávy, které se šíří internetem, určitě není na místě. „V extrémním případě by mohly totiž vyvolat kampaň namířenou proti očkování,“ uvádí doktorka Cabrnchová. „Anebo minimálně snížit proočkovanost.“ Přiznává, že zájem o vakcíny je naštěstí prozatím vyšší, než na začátku očekávala. Už proto, že v současné době vakcinace probíhá z velké části mezi seniory, kteří tuto možnost většinou vítají.

Přesto se ale i v současnosti najdou ti, kteří prozatím váhají a nejsou jednoznačně rozhodnuti, zda se mají nechat očkovat. „Občas od těchto lidí slyším názor, že zdravému člověku covid nijak zvlášť neublíží,“ zmiňuje se doktorka Roháčková. „Něco pravdy na tom je, ale musíme přece myslet i na ty oslabené!“

V souvislosti s nedostatečnou ochranou je třeba se smířit s opatřeními, která omezují běžný život. Pokud by se ale podařilo velké části lidí proočkovat, pak by bylo podle paní primářky možné začít velmi rychle tato opatření uvolňovat. Mnohé státy už dnes navíc uvažují o zavedení takzvaných očkovacích pasů, které by byly důkazem toho, že jejich držitel podstoupil vakcinaci proti covidu-19. A může tedy na území daného státu cestovat.

Uvádět na pravou míru konspirační teorie se proto vyplatí. „Spolehlivým zdrojem pravdivých informací jsou určitě stránky ministerstva zdravotnictví,“ upozorňuje doktorka Cabrnchová. „Poměrně dobře je problematika očkování zpracovaná i na nedávno spuštěném Národním zdravotnickém informačním portálu.“

Události týdne ve vědě a zdravotnictví

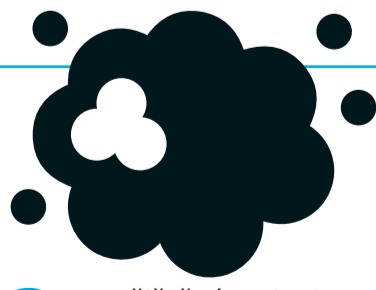
1 Krevní skupina ovlivňuje náchylnost ke covidu

■ Lidé s krevní skupinou A by se měli mít více na pozoru před čínským virem. Krevní skupinu určují tzv. antigeny, identifikační molekuly na povrchu červených krvinek. Na buňky s antigenem A se koronavirus snadněji váže.

2 Lidé jsou přizpůsobení šetření vodou

■ Lidské tělo ztrácí během dne prostřednictvím pocení, dýchání a vylučování o 30 až 50 procent méně vody než tělo jiných primátů. Asi to souvisí se způsobem života našich dávných předků. Jakým způsobem vodou šetříme, není jasné.

3 Znečištění vzduchu způsobuje srdeční onemocnění

■ Děti vystavené vzdušným prachovým částicím mohou být v dospělosti ohroženy kardiovaskulárními nemocemi. Částice pronikají z plic do krevního oběhu. Vznikají v tepelných elektrárnách, dopravě i zemědělství.

4 Online seznamky jsou rasistické

■ Badatelé zkoumali, co vede uživatele seznamek typu Tinder k rozhodnutí olajkovat něčí profil. Nejdůležitější byla fyzická atraktivita. Vědci ale narazili i na silný vliv barvy kůže. Černoši nebo Asijci měli menší šance než běloši.

5 Vzácni tuleni se rozmnožují v jeskyních

■ Tuleň středomořských žije ve volné přírodě už jen přibližně 700. Druh přivedli na pokraj vyhynutí rybáři. Tuleni se proto naučili používat k rozmnožování jeskyně. Biologové teď objevili tři dosud neznámá taková místa na Kypru.

Zdroj: ČTK, RJ